

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES
МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ ЗА ПАМЕТНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА И ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНИТЕ МЕСТА
BULGARIAN NATIONAL COMMITTEE
COMITÉ NATIONAL BULGARE
БЪЛГАРСКИ НАЦИОНАЛЕН КОМИТЕТ

Изх. № 30/28.09.2012 г.

До господин Вежди Рашидов,
Министър на културата на Р България

Относно: *обсъждане на изменение и допълнение на Закона за културното наследство*

Уважаеми г-н Министър,

След участието на представители на БНК на ИКОМОС в работната среща за обсъждане на окончателния проект за изменение и допълнение на Закона за културното наследство, състояла се на 24 септември 2012 година, и съобразно с изискванията за формат на представяне, изразени от Министерството, Ви изпращаме предложенията на БНК на ИКОМОС.

Българският национален комитет на Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места (БНК на ИКОМОС) дава становище относно Законопроекта за изменение и допълнение на Закона за културното наследство и предлага изменения и допълнения на Закона за културното наследство.

Първоначалният текст на Законопроекта е публикуван на интернет страницата на Министерство на културата на 9 август 2012 година, а допълненият текст беше представен на участниците в обсъждането от 24 септември 2012 година.

БНК на ИКОМОС съсредоточава вниманието си към обсъждане на недвижимото културно наследство и не засяга текстовете на глави първа, трета, шеста и дванадесета от Закона за културното наследство.

БНК на ИКОМОС изразява следното становище:

Не приема предложените в Законопроекта изменения и допълнения на Закона за културното наследство както следва: чл. 14, ал. 1, т. 13, буква "а"; чл. 18; чл. 19; чл. 20; нови чл. 20а, чл. 20б, чл. 20в, чл. 20г, чл. 20д, чл. 20е и чл. 20ж; чл. 62, ал. 4; чл. 64, ал. 3; чл. 84, ал. 2; чл. 89, ал. 2; чл. 166, ал. 1; чл. 169, заличаване на ал. 2 и 3; § 4, т. 11 и 15; ПЗР, замяна на абревиатурата "НИНКН".

Приема предложените в Законопроекта изменения и допълнения на Закона за културното наследство както следва: чл. 45, т. 4; чл. 48, т. 2; чл. 58, ал. 4; чл. 59; чл. 60; чл. 62, ал. 1, 2 и 3; чл. 63; чл. 68, ал. 2; чл. 69, ал. 3; чл. 73, ал. 1; чл. 83, нова ал. 4; чл. 82, ал. 1; чл. 83а, ал. 1, нова т. 4; чл. 83а, ал. 2; чл. 164; чл. 168, ал. 3; чл. 169, ал. 1; чл. 169, ал. 2 и 3; чл. 179, ал. 2 и 3; чл. 181, ал. 4; чл. 192, ал. 1, т. 2; § 14; § 118, ал. 3; § 122; употреба на "консервация и реставрация" и "консервационно-реставрационни"; ПЗР, предоставяне на статут на групови недвижими културни ценности с категория "национално значение" за резерватите, обявени по реда на чл. 4, ал. 2 от Закона за паметниците на културата и музеите (отм.).

БНК на ИКОМОС предлага:

Изменения и допълнения на предложените в Законопроекта изменения и допълнения на Закона за културното наследство както следва: чл. 58, ал. 3; чл. 64, ал. 1; чл. 67, ал. 1; чл. 163; чл. 169, ал. 1; § 4, нова т. 15а.

Изменения и допълнения на Закона за културното наследство както следва: чл. 14, ал. 1, т. 9 и 13; чл. 15, нова ал. 4; чл. 16, ал. 2, 3 и 5; чл. 18, ал. 1; чл. 19, ал. 1 и 2; чл. 20, нова ал. 2; чл. 49, чл. 50, чл. 64, ал. 2; чл. 71, ал. 1, т. 3; чл. 71, ал. 3; чл. 73, ал. 3; чл. 74, ал. 1; чл. 82, ал. 2, т. 1 и 2; чл. 83, ал. 1, 3 и 6; чл. 84, ал. 2 и 3; чл. 89, ал. 2; чл. 90, ал. 2; чл. 163, нови ал. 1, 2 и 3; чл. 164, ал. 1, ал. 2, т. 1 и заличаване на т. 3; чл. 165, нови ал. 4 и 5; чл. 194, ал. 2; § 4, т. 11 и 15, заличаване на т. 19; § 118, ал. 1, заличаване на ал. 2 и 3.

Предложенията на БНК на ИКОМОС за изменения и допълнения на Закона за културното наследство са следните:

В чл. 14, ал. 1 да се направят следните изменения:

1. в т. 9:

възлага и приема планове за опазване и управление на недвижими културни ценности с категория "световно наследство" и "национално значение" - публична държавна собственост;

2. т. 13, а): думите "с категории "световно" и "национално значение" се заменят с "категория "световно значение", а след тях се добавя "след писмено становище от НИНКН и от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2"

Мотиви: Изменението се налага вследствие на предложението за промяна на съгласуването от министъра на културата към НИНКН. Предвид изключително високата значимост на недвижимите културни с категория "световно значение", инициативите, свързани с тях да останат на съгласуване по досегашния ред – от министъра на културата.

В чл. 15 да се създаде нова алинея 4:

(4) Инспекторатът представя резултатите от дейността си по контрола на опазването на културното наследство в два годишни доклада, които се публикуват на интернет страницата на Министерство на културата.

Мотиви: Така се създава механизъм за публичност на контролната дейност на Инспектората по този Закон.

В чл. 16, ал. 2, 3 и 5 да се изменят така:

(2) Регионалните инспекторати се създават в областните центрове и осъществяват правомощията и задълженията си по чл. 15 на територията на областта.

(3) Органите на Министерство на вътрешните работи, Дирекция за национален строителен контрол, Агенция "Митници", Държавна агенция "Национална сигурност", прокуратурата, други държавни и общински органи, както и физически и юридически лица са длъжни да оказват съдействие на Инспектората за опазване на културното наследство.

(5) Областните управители създават материални и организационно-технически условия за дейността на регионалния инспекторат по ал. 2.

Мотиви: Така се създава се механизъм за непосредствен контрол по места по този Закон от страна на Инспектората. Областните управители обезпечават регионалните звена с материални и организационно-технически условия за функционирането им.

В чл. 16, ал. 6 да се добави изречението "Инспекторите за недвижимо културно наследство да отговарят на изискванията на чл. 164, ал. 2, т. 2."

Чл. 18, ал. 1 да се измени така:

Чл. 18. (1) Националният институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) е държавен културен институт с национално значение и извършва научноизследователска и методическа дейност в областта на опазване на недвижимото културно наследство.

Чл. 19, ал. 1 да се измени така:

Чл. 19. (1) Националният институт за недвижимо културно наследство извършва следните дейности:

1. провежда държавната политика в областта на опазването на недвижимото културно наследство;
2. провежда дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство, включително и научноизследователска дейност по издирване и изучаване на недвижимото културно наследство;
3. разработва методики за опазване на недвижимото културно наследство, основани на научно изведена и утвърдена в световната практика методология;
4. изготвя предварителни и комплексни оценки и мотивирани предложения за деклариране и за предоставяне на статут на недвижими културни ценности;
5. извършва специализирано документиране на недвижими културни ценности с категории "национално" и "световно значение"
6. изготвя, поддържа и съхранява национален публичен регистър на недвижимите културни ценности и национален документален архивен фонд;
7. съгласува инвестиционни проекти и искания за намеси в защитени територии за опазване на културното наследство, с изключение на обектите с категория "световно значение";
8. изготвя задания за планове за опазване и управление на обекти с категория "световно значение", включени или предложени за включване в листата на ЮНЕСКО, както и на обекти с категория "национално значение";
9. осъществява постоянен мониторинг на състоянието на недвижимото културно наследство;
10. извършва дейности по последващо обучение на специалисти по опазване на недвижимото културно наследство;
11. издава документи, дубликати, справки и копия на документи във връзка с осъществяваните дейности.

В чл. 19, ал. 2 цифрата "8" да се промени на "11".

Чл. 20 да се измени и допълни така:

Чл. 20. (1) Устройството и дейността на НИНКН се определят с правилник, приет от Министерския съвет.

(2) В НИНКН се създава Експертен съвет за интердисциплинарни изследвания в областта на опазването на недвижимото културно наследство.

Чл. 49 да стане чл. 50 и да се измени така:

Чл. 50. (1) Допълнителна оценка за всяка недвижима културна ценност е "степен на застрашеност", която служи за дефиниране на приоритет при вземане на решения за намесите по тях.

(2) Според степента си на застрашеност недвижимите културни ценности са:

1. културни ценности в риск - за които съществува потенциална заплаха от нанасяне на щети или унищожаване поради природни или човешки катаклизми.
2. застрашени културни ценности - за които съществува реална опасност от деградация, загуба на автентичен вид и сериозно нарушаване на тяхната цялост в следствие на:
  - а) нестабилност на тяхната конструкция;
  - б) въздействие от тежки атмосферни влияния;
  - в) липса на, недостатъчни или неадекватни мерки за опазване.

Мотиви: Обосновката тук е, че “степен на застрашеност” не е научна класификация и в този смисъл няма място в чл. 45, както предлага Законопроекта, но все пак е много съществен елемент при взимането на решения в сферата на опазване на културното наследство и затова не бива да се пренебрегва напълно от закона. Съществуващите в момента две дефиниции в чл. 49 не са достатъчно ясно структурирани и използването им е силно затруднено.

Чл. 50 да стане чл. 49 и не се променя съдържанието му.

Чл. 58, ал. 3 да се измени според предложеното в Законопроекта, но “ДП НЦНКН” да не се заменя с “НИНКН”.

Чл. 62, предложеното в Законопроекта заличаване на ал. 4 да не се приема.

Мотиви: Собствениците не бива да бъдат лишавани от информацията за промяната в статута на собствеността им.

В Чл. 64 да се направят следните изменения:

1. ал. 1 да се измени според предложеното в Законопроекта, но “ДП НЦНКН” да се замени с “НИНКН”.

2. ал. 2 да се измени така:

(2) Към министъра на културата се създава Специализиран експертен съвет за опазване на недвижимото културно наследство (СЕСОНКН). В състава на съвета се включват директорите на НИНКН, НАИМ при БАН, представител на Института за изследване на изкуствата при БАН, представители на БНК на ИКОМОС, Асоциация на реставраторите в България, Съюз на архитектите в България, експерти по реставрация и консервация, вписани в регистъра по чл. 165, и други специалисти, определени от министъра на културата.

Мотиви: Абсолютно необходимо е в този съвет да бъде представена и институцията, която е основно компетентна при оценяването на дейности в сферата на опазването – НИНКН.

3. предложеното в Законопроекта изменение на ал. 3 да не се приема.

В чл. 67, ал. 1 да се измени според предложеното в Законопроекта, но съюзът “с” да не се заменя “със статут”, а след съюза да се вмъкне “категория”.

Изразът “по реда на чл. 84, ал. 1 и 2” да се замени с “по реда на чл. 84” в чл. 71, ал. 1, т. 3; чл. 71, ал. 3; чл. 73, ал. 3; чл. 83, ал. 1, 3 и 6.

Чл. 74, ал. 1 да се измени така:

Чл. 74. (1) Когато комисията по чл. 73, ал. 1 предлага демонтиране и последваща реконструкция по автентични данни на недвижимата културна ценност, нейният собственик изготвя и представя за съгласуване в НИНКН графична, текстова и фотодокументация, достатъчна за изпълнението на реконструкцията. След положително становище кметът на общината издава заповед за демонтиране на недвижимата културна ценност.

Мотиви: Изменението се налага вследствие на предложението за промяна на съгласуването от министъра на културата към НИНКН.

В чл. 82, ал. 2, т. 1 и 2 да се изменят така:

1. от министъра на културата в случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1 и на недвижими културни ценности с категория "световно наследство" след становище от НИНКН и от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2;

2. от НИНКН в останалите случаи.

Мотиви: Изменението се налага вследствие на предложението за промяна на съгласуването от министъра на културата към НИНКН.

Чл. 84, ал. 2 и 3 да се изменят така:

(2) Съгласуването се извършва от НИНКН, с изключение на недвижимите културни ценности с категория "световно наследство" и случаите по чл. 81, ал. 2, т. 1, когато съгласуването се извършва от министъра на културата след писмено становище от НИНКН и от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2. В случаите, когато се засягат недвижими културни ценности под вода се изисква становище от Центъра за подводна археология.

(3) Министърът на културата съгласува документацията, изготвена от НИНКН, след писмено становище от Специализирания експертен съвет по чл. 64, ал. 2.

Мотиви: Изменението се налага вследствие на предложението за промяна на съгласуването от министъра на културата към НИНКН.

Чл. 89, ал. 2 да се измени така:

(2) В екипите за подготвителни действия и в комисиите за провеждане на процедурите за предоставяне на концесии върху недвижими културни ценности се включва представител на НИНКН, а когато концесионният имот включва и археологически недвижими културни ценности - и представител на Националния археологически институт и музей при БАН (НАИМ при БАН).

В чл. 90, ал. 2, последното изречение да се измени така:

Концесионерът може да изгражда съответна инфраструктура, сгради и помощни съоръжения само в рамките на поддържащата зона и то след провеждане на теренно проучване по смисъла на глава седма.

Мотиви: Изразът в текста "чист от археологически находки терен" е неясен и се нуждае от преформулиране.

В чл. 163, от предложеното в Законопроекта определение да се заличат думите "както и адаптация" и "както и използването и приспособяването на културните ценности за нуждите на обществото". Определенето да стане ал. 1, както следва:

(1) Консервация и реставрация на културни ценности е системен процес от дейности, които целят предотвратяване на разрушаването, стабилизация на състоянието им, както и улесняване на тяхното възприемане и оценка при максимално запазване на автентичността им.

Мотиви: Предложеното в Законопроекта определение противоречи на приетото в международните документи разбиране, според което основна нужда на обществото е съхраняването в максимална степен на автентичността на културните ценности. Опасност за наследството е неговото опазване да се подчини на "обществени нужди", защото те могат да бъдат конюнктурно дефинирани.

В чл. 163 да се създадат две нови алинеи 2 и 3:

(2) Адаптация е подход в опазването на недвижимите културни ценности чрез осигуряване на тяхното съвременно използване.

(3) Консервацията и реставрацията, както и адаптацията са част от системния процес на опазване на недвижимото културно наследство.

В чл. 164 да се направят следните изменения:

1. ал. 1 да се измени така:

(1) Дейностите по консервация и реставрация на движими културни ценности, както и дейностите по консервация и реставрация и адаптацията на недвижими културни ценности, се осъществяват от лица или под непосредственото ръководство на лица, вписани в регистъра по чл. 165.

2. ал. 2, т. 1 да се измени така:

1. специалност в областта на консервацията и реставрацията, придобита след минимум пълен петгодишен университетски курс на обучение. След допълнителен тригодишен професионален опит, регистрираните придобиват пълна правоспособност, която им позволява да ръководят колективи, консервационно-реставрационни проекти, ателиета и лаборатории. Вписаните без пълна правоспособност могат да работят самостоятелно в музеи, галерии, реставрационни центрове, реставрационни колективи и др. без да ръководят ателиета, лаборатории и консервационно-реставрационни проекти;

Мотиви: За упражняването на комплексната дейност “консервация и реставрация” е необходима съответната компетентност. Тази компетентност, съгласно редица международни документи, може да бъде гарантирана първо с подходящо образование. Несъобразяването с тези изисквания е предпоставка за практикуване на консервация и реставрация от некомпетентни лица, което представлява огромен риск за съдбата на културните ценности. Изискванията за това образование са определени от десетилетия и са формулирани в много международни документи. Понастоящем реставраторите с магистърска степен, придобита след пълен петгодишен курс, не могат да бъдат регистрирани, а изискванията на музеите и галериите за да бъдат назначени, са те да бъдат вписани в регистъра. От друга страна те не могат да бъдат вписани без да имат практика. Това, както и традициите в световните музеи и галерии, е и причината за предлаганото допълнение.

3. ал. 2, т. 3 да се заличи.

Мотиви: Текстът фактически обезсмисля чл. 164 ал. 2, т. 1, и по този начин дава възможност на лица без необходимото образование и професионална компетентност за упражняват консервация и реставрация, което крие огромни рискове за съдбата на културните ценности. Текстът е в противоречие и нарушение на Закона за висшето образование (чл. 43, ал. 3 и чл. 66, ал. 4).

В чл. 165 да се създадат две нови алинеи 4 и 5:

(4) Правото на извършване на дейности по консервация и реставрация по чл. 164 се отнема в случаите, когато лицето, осъществява практики и намеси, които не са съобразени с принципите за опазване на културното наследство и представляват пряка или непряка предпоставка за компрометиране на автентичните му характеристики. Лицето се отписва от регистъра по чл. 165.

(5) Редът за отнемане на правото за извършване на дейности по консервация и реставрация по чл. 164 и отписването от регистъра по ал. 4 се определя с наредба на министъра на културата.

Чл. 169, ал. 1 да се измени според предложеното в Законопроекта, но думата “единични” да не се заличава.

В чл. 169, предложеното в Законопроекта заличаване на ал. 2 и ал. 3 да не се приема и те да се преномерират съответно като ал. 4 и ал. 5.

В чл. 194, ал. 2 след “Министрство на вътрешните работи” да се добави “Дирекция за национален строителен контрол”

В § 4 да се изменят следните понятия:

1. т. 11:

11. “Теренна консервация”, позната и като “полева консервация” са индиректни и директни дейности за осигуряване на временна защита на археологически структури - от момента на започване на теренното археологическо проучване до изпълнението на проект за консервация, реставрация, експониране. Тези дейности целят предотвратяване на увреждането и разрушаването на разкритите археологически структури и находки и загубата на свързана с тях информация.

Мотиви: В процеса на теренното археологическо проучване се разкриват недвижими и движими културни ценности. Посредством "теренната консервация" се предотвратява увреждането и разрушаването на разкритите археологически ценности и загубата на свързана с тях информация. Тя е част от процеса на опазване на културното наследство.

2. т. 15:

15. "Реконструкция по автентични данни" е дейност, която се извършва в изключителни случаи, когато е невъзможно да се приложат консервационно-реставрационни методи, и представлява допълване или възпроизвеждане на частично запазена, застрашена от самосрутване или демонтирана поради други обстоятелства недвижима културна ценност, и се основава на достатъчна графична, текстова и фотодокументация.

Мотиви: По същество така се възстановява старата формулировка с пояснението, че "реконструкция по автентични данни" се извършва в изключителни случаи. Предложеното в Законопроекта определение адаптира некоректно преведен текст от Документа от Нара за автентичността (1994), който, изваден от контекста на документа, придобива друг смисъл и може да се тълкува в разрез със заложените общи принципи в Нара.

3. предложената в Законопроекта нова точка 15а да се измени така:

15а. "Автентичност" е неотменен критерий от първостепенна важност при определянето на културно-историческата стойност на обектите на културното наследство и при извършване на дейностите за тяхното опазване. Определя се въз основа на максимално изчерпателна комплексна информация – материални, писмени, устни, даващи сведения за оригиналното материално и образно състояние, функцията и историята на културната ценност.

4. да се заличи т. 19.

Мотиви: "Адаптацията" е подход в опазването на недвижимото културно наследство и следва да се дефинира в чл. 163.

§ 118, ал. 2 и 3 да се заличи, а ал. 1 да се измени така:

§ 118. Лицата, които към влизането в сила на този закон не отговарят на изискванията на чл. 164, ал. 2, не се вписват в регистъра по чл. 165 на този закон.

Позицията на Българския национален комитет на Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места (БНК на ИКОМОС) е, че промени от такъв мащаб следва да се подложат на обсъждане с професионалните организации с оглед защитата на обществения интерес при опазването на културното наследство. БНК на ИКОМОС изразява готовност за участие в работна група по усъвършенстване на предложенията за изменение и допълнение на Закона за културното наследство.

С най-добри пожелания,

доц. Стефан Белишки
Председател на Управителния съвет БНК на ИКОМОС